

TA'LIM JARAYONIDA GENERATIV SUN'IY INTELLEKTNING IMKONIYATLARI

Amirqulov Farrux Musurmon o'g'li

Annotatsiya. *Mazkur maqolada generativ sun'iy intellekt texnologiyalarining zamonaviy ta'lim jarayonidagi o'rni va imkoniyatlari tahlil qilinadi. Generativ sun'iy intellekt yordamida o'quv materiallarini yaratish, individual ta'limni tashkil etish, o'quvchilarning mustaqil ta'lim olishini qo'llab-quvvatlash, topshiriqlar va testlarni ishlab chiqish hamda ta'lim samaradorligini oshirish imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, sun'iy intellektdan foydalanish jarayonida pedagogning roli, akademik halollik, axborotning ishonchliligi va raqamli xavfsizlik kabi masalalarga e'tibor qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *generativ sun'iy intellekt, ta'lim texnologiyalari, raqamli ta'lim, ChatGPT, individual ta'lim, raqamli kompetensiya, mustaqil ta'lim, akademik halollik.*

Bugungi kunda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim tizimiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi natijasida ta'lim jarayonini tashkil etish, o'quv materiallarini tayyorlash va o'quvchilarning bilim olish faoliyatini qo'llab-quvvatlashning yangi imkoniyatlari paydo bo'lmoqda.

Generativ sun'iy intellekt — foydalanuvchi tomonidan berilgan topshiriq yoki so'rov asosida yangi matn, tasvir, kod, jadval, g'oya va boshqa turdagi kontentlarni yaratishga qodir bo'lgan sun'iy intellekt texnologiyalarining yo'nalishidir. Bugungi kunda ChatGPT, Gemini, Claude va boshqa shu kabi vositalar ta'limda turli maqsadlarda foydalanilmoqda.

Ta'lim jarayonida generativ sun'iy intellektdan oqilona foydalanish o'qituvchining ishini yengillashtirish bilan birga, o'quvchilarning individual ehtiyojlariga mos ta'lim olish imkoniyatlarini ham kengaytiradi.

Generativ sun'iy intellektning ta'limdagi asosiy imkoniyatlari

Generativ sun'iy intellektning eng muhim imkoniyatlaridan biri — o'quv materiallarini tezkor ravishda yaratishdir. O'qituvchi ma'lum bir mavzu bo'yicha dars ishlanmasi, savollar, testlar, amaliy topshiriqlar, muammoli vaziyatlar va mustaqil ish topshiriqlarini tayyorlashda sun'iy intellekt yordamchi vosita sifatida foydalanishi mumkin.

Masalan, matematika fanidan "Kvadrat tenglamalar" mavzusini o'rganishda sun'iy intellekt turli murakkablik darajasidagi masalalarni tuzishni so'rash mumkin. Bunda topshiriqlarni oddiy, o'rta va murakkab darajalarga ajratish imkoniyati mavjud.

Generativ sun'iy intellektning yana bir muhim jihati — o'quv materialini turli shakllarda taqdim eta olishidir. Biror murakkab tushunchani o'quvchining yoshiga va bilim darajasiga mos qilib sodda tilda tushuntirish, misollar keltirish yoki bosqichma-bosqich izohlash mumkin.

Individual ta'limni tashkil etish

An'anaviy ta'limda bir guruhdagi barcha o'quvchilarga bir xil topshiriqlar berilishi mumkin. Biroq o'quvchilarning bilim darajasi, qiziqishi va o'zlashtirish tezligi turlicha bo'ladi.

Generativ sun'iy intellekt individual ta'limni tashkil etishda qo'shimcha imkoniyat yaratadi. Kuchli o'quvchiga murakkabroq topshiriqlar, mavzuni o'zlashtirishda qiynalayotgan o'quvchiga esa sodda va bosqichma-bosqich topshiriqlar taklif qilinishi mumkin.

Masalan, o'quvchi matematik masalani yechishda qiynalsa, sun'iy intellekt masalaning tayyor javobini emas, balki yechish yo'nalishini, kerakli formulani yoki keyingi bosqichga olib boruvchi ishorani so'rashi mumkin. Bunday yondashuv o'quvchining mustaqil fikrlashini saqlab qolishga xizmat qiladi.

O'qituvchi faoliyatida generativ sun'iy intellekt

Generativ sun'iy intellekt o'qituvchining o'rnini egallash uchun emas, balki uning pedagogik faoliyatini qo'llab-quvvatlash uchun xizmat qilishi kerak.

O'qituvchi undan:

- dars rejasini ishlab chiqish;
- nazorat savollarini tayyorlash;
- test topshiriqlarini yaratish;
- turli darajadagi masalalar tuzish;
- mavzu bo'yicha misollar topish;
- o'quvchilar uchun mustaqil ish topshiriqlarini ishlab chiqish;
- matnlarni tahrirlash;
- taqdimot uchun g'oyalar ishlab chiqish;
- fanlararo integratsiya uchun topshiriqlar yaratish

kabi maqsadlarda foydalanishi mumkin.

Shu bilan birga, sun'iy intellekt tomonidan yaratilgan har qanday material o'qituvchi tomonidan tekshirilishi zarur. Chunki generativ modellar ayrim hollarda noto'g'ri yoki to'liq bo'lmagan ma'lumotlarni ham taqdim etishi mumkin.

O'quvchilarning mustaqil ta'lim olishidagi imkoniyatlar

Generativ sun'iy intellekt o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi. O'quvchi o'zi tushunmagan mavzu bo'yicha qo'shimcha izoh, misol yoki mashq so'rashi mumkin.

Bunda muhim jihat shundan iboratki, o'quvchi sun'iy intellektdan tayyor javobni ko'chirib olish vositasi sifatida emas, balki bilim olishga yordam beruvchi intellektual yordamchi sifatida foydalanishi kerak.

Masalan, "Masalani yechib ber" degan so'rov o'rniga "Masalani qanday usul bilan yechish mumkinligini bosqichma-bosqich tushuntir" kabi so'rovdan foydalanish o'quvchining bilim olish jarayoniga faolroq jalb etilishiga yordam beradi.

Akademik halollik masalasi

Generativ sun'iy intellektdan ta'limda foydalanish bilan bog'liq eng muhim masalalardan biri akademik halollikdir. O'quvchining topshiriqni to'liq sun'iy

intellekt yordamida tayyorlab, uni o'zining mustaqil ishi sifatida taqdim etishi ta'limning asosiy maqsadlariga zid kelishi mumkin.

Shuning uchun o'qituvchi o'quvchilarga sun'iy intellektdan foydalanish madaniyatini o'rgatishi lozim. O'quvchi AI yordamida olingan ma'lumotni tahlil qilishi, tekshirishi, qayta ishlashi va o'z fikri bilan boyitishi kerak.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, generativ sun'iy intellekt ta'lim jarayonini takomillashtirish uchun katta imkoniyatlarga ega. U o'quv materiallarini tayyorlash, individual ta'limni tashkil etish, mustaqil ta'limni qo'llab-quvvatlash va o'qituvchining metodik faoliyatini samarali tashkil etishda muhim yordamchi vosita bo'la oladi.

Biroq sun'iy intellektdan foydalanish pedagogni ta'lim jarayonining asosiy subyekti sifatida chetga surmasligi kerak. Aksincha, o'qituvchining metodik mahorati va sun'iy intellekt imkoniyatlarini uyg'unlashtirish orqali ta'limning sifati va samaradorligini oshirish mumkin.

Eng muhimi, o'quvchilarni sun'iy intellektdan tayyor javob olish vositasi sifatida emas, balki **fikrlash, izlanish, tahlil qilish va yangi bilimlarni egallashga yordam beruvchi vosita** sifatida foydalanishga o'rgatishdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. UNESCO. Guidance for Generative AI in Education and Research. — Paris: UNESCO, 2023.
2. Russell S., Norvig P. Artificial Intelligence: A Modern Approach. — Pearson.
3. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning. — Boston: Center for Curriculum Redesign.
4. Sun'iy intellekt va raqamli ta'lim texnologiyalariga oid ilmiy-uslubiy materiallar.
5. Zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga oid ilmiy tadqiqotlar.